

PASAULIO ŠVIESA IR ŽMOGUS
„Das Licht der Welt und der Mensch“.

Kai sakomas žodis „šviesa“, paprastai manoma tik apie tai, ką akis leidžia pamatyti. Vis dėlto žinoma, kad šviesa gali būti įvairaus stiprumo ir kad ji kartais ryškėja, kartais silpsta. Labai svarbu suvokti, kad šviesa Žemėje atsiranda, veikiant Saulės jėgoms, kai Žemė atsisuka į Saulę, o kosmosas tarp Žemės ir Saulės būna tamsus.

Bet po to reikėtų pamąstyti, kokią visuotinę reikšmę šviesa turi būtyje. Su šviesa ateina gyvybė. Kai šviesa pasirodo dienai brėkstant, tai visi gyvenimo reiškiniai atgimsta. Naujas, aukštesnės pakopos gyvenimas apima juos. Kalbama apie gyvų būtybių pabudimą. Kai, keičiantis metų laikams, šviesa stiprėja, gamtoje intensyvėja gyvenimas, kai šviesa silpsta, tas gyvenimas slopsta.

Visai kitaip yra su šviesos priešybe — tamsa. Tačiau ji taip pat turi gyvybės reikšmę. Jeigu tamsa labai grėsminga gyvybei — turimi galvoje, pavyzdžiui, tam tikri žvėrys, — tai šviesa ir tamsa turi būti sugrąžintos į tą pačią pradžią. Abi pagal savo poveikį priklauso kūrybos vyksmui.

* * *

Šviesos ir gyvybės ryšys žmonėms jau iš to aiškus, kad šviesa jiems leidžia visokeriopai pažinti ir patirti. Tačiau šviesą žmonės ir patys įstengia susikurti. Jie uždega ugnį. Nematoma, paslaptinga, išoriškai neapčiuopiama ji šviečia ir šildo. Dabar netgi įmanoma paslaptinę jėgą, vadinamą elektra, labai lengvai paversti šviesa. Beveik nesusimąstoma, kaip tai yra nuostabu. Taip sukurta šviesa taip pat būna įvairaus stiprumo. Juo ji bus stipresnė, tuo labiau plėsis žmogaus akiratis, tuo daugiau jis galės patirti. Silpnesnė šviesa šita galimybę sumažina. Jeigu labai arti prie kurio nors daikto bus atnešta šviesi lempa, tai labai paaiškės, kas jam yra būdinga. Tačiau šviesos ratas yra ribotas, ir matomi ryšiai su to daikto aplinka bus neaiškūs.

Visa tai tokiu pat būdu pasikartoja žmogaus esminiame, vidiniame išgyvenime ir pažinime.

Iš šviesos priešybės, iš tamsos, paimama dar daug kažko kitko. Net visai išoriškai ji (tamsa) kur kas paslaptinčiau veikia žmogų nei šviesa. Peržengus jutimiškai suvokiamą tamsos ribą, patiriami sukrečiantys išgyvenimai ir patyrimai. Žmogus, būdamas jutiminėje tamsoje, dažnai pakartoja tai, kas būdinga kitoms būtybėms, o žmonėms, kurie pasiduoda dvasinei tamsai, apskritai būdingi siaubą keliantys dalykai. Šviesa ir tamsa persmelkia gyvybės sritis. Šios dvi jėgos, kurias galima pažinti, paslaptinčiai veikia žmogų.

* * *

Bet dabar ištariamas šventas žodis: „Jūs esate pasaulio šviesa“. Visa, kas sakoma apie matomąją šviesą, tinka ir žmonėms. Vis dėlto prisimintina, kad kiekvienu žodžiu čia nurodoma į žmogaus esmę. Dažniausiai kalbama apie tai, kad žmogus turįs sielą. Tai turėtų reikšti, kad žmogus yra siela, kad jo asmenyje įsikūnija dvasingumas.

Kai kurie mąstytojai sako, kad žmogaus esmė yra sąmonė, kuri, kaip dvasios galia, leidžia visa matyti ir pažinti tiek išorėje, tiek viduje. Žmogaus sąmonė yra daug reikšmingesnė šviesa negu pojūčiais patiriama šviesa. Tačiau abi jos veikia panašiai.

Tačiau ir sąmonės šviesa yra įvairaus intensyvumo. Todėl ir vidinis matymas bei pažinimas visada yra nevienodo aiškumo. Žmogaus sąmonė tamsėja ir šviesėja priklausomai nuo to, kaip jis gyvena, kuo jis mėgaujasi, ko jis trokšta, apie ką mąsto ir

ką daro. Visam tam prilygsta žmogaus esmė ir jos apraiškos. Aukštos sąmonės žmonės yra pajėgesni, kūrybingesni negu tie, kurie yra menkesnės sąmonės.

Labai svarbu yra žinoti, kaip žmonių sąmonė galit šviesėti. Čia daug kas paaiškėja iš kasdieninės patirties. Žemėje darosi šviesiau, kuo labiau ji atsisuka į Saulę. Taigi ir žmogus, kaip dvasinė esybė, turi atsigręžti į visos šviesos ir gyvybės pirminę priežastį. Išminties žodis sako: „Artinkitės prie Dievo, ir jis artinsis prie jūsų“ (Jok, 4, 8). Jeigu žmogus tai daro, jo sąmonė šviesėja. Kaip nušvinta žemė, taip atsitinka ir su žmogaus esme, kai jo elgesys yra deramas. Jeigu jau Saulės šviesa žadina žmogaus sąmonę veikti, tai dar daugiau ją veikia dieviškoji šviesa,

Reikia visada atsiminti, kad žmonių sąmoningumas jau nuo gimimo būna įvairus. Atrodytų, jog tai lemia gyvenimo aplinkybės. Tačiau reikia prisiminti, kad žmogaus esmė kyla ne iš kūniškumo, bet kad pati jį atitinkamai pagal savo atsiskleidimo mastą kuriasi. Kiek toli ji yra čia pažengusi, tokios teks jai kūniškojo gyvenimo aplinkybės, kurios nulems tolesnį jos atsiskleidimą. Tik pats žmogus, skatinamas gyvenimo patyrimų, turi rūpintis tuo atsiskleidimu.

* * *

Kaip po kasdieniško pabudimo iš pradžių ateina svaigulys, ir tik po to sąmonė aiškiai atsiveria pojūčių pasauliui, taip visą gyvenimą vyksta sąmonės šviesėjimas. Kuo ta sąmonė yra aukštesnio lygio, tuo žmogus aiškiau jaučia savyje didesnę šviesumą. Jo paties esmė laisviau veikia, ir jam atsiskleidžia būties paslaptys.

Šitokį žmogaus pasikeitimą daro galimą tai, kas nusakoma žodžiu „religija“. Reikėtų aiškiai suvokti, apie ką čia kalbama. Dažniausiai turimi galvoje tam tikri liudijimai, mokymai ir veiksmai. Tačiau šio žodžio kūrėjai norėjo pasakyti apie sugrįžimą prie savo esmės ištakų. Tad reikėtų suprasti, kad religija reiškia žmogaus sąmonės atsigręžimą į Didįjį Būties Slėpinį ir atsivėrimą jam.

Dabar labai dažnai, ypač krikščionybėje, vien tik išpažinimas tam tikrų pamokymų yra suprantamas kaip religija ir yra tikima, kad šitaip žmogaus esmė pasikeičia ir tai galima laikyti tikiybiniu atsivėrimu. Tačiau nuo senų laikų reikšmingu laikomas esminis vyksmas žmogaus viduje. Krikščionybės mokyme kalbama apie įvykusį prašviesėjimą, taip pat apie atgimimą iš vandens ir dvasios — taigi iš gyvenimo ir šviesos. Indų religijose yra du kartus gimusių. Šitas reiškinys turi būti aiškiai suvoktas. Žmogus, kuris nuo kūniško gimimo žemiškame gyvenime tampa vis pajėgesnis suvokti jusnių pasaulį, kartu turi tapti pajėgesnis patirti tikrąją būtį, dvasią, vidinę šviesą, Didįjį Slėpinį, iš kurio, per kurį ir į kurį visa grįžta. Toks prašviesėjimas įvyksta tik sąmonei atsigręžus į šį Didįjį Slėpinį. Tik tada jis šviečia žmoguje, taip kaip ir Žemėje būna šviesu, kai ši atsisuka į Saulę.

* * *

Šis atsigręžimas yra aiškiau suvokiamas, kai regima, jog visa būtis yra nuolatinis vyksmas. Jis vyksta ir žmogaus asmenyje bei kūniškume. Dažniausiai tai suvokiama dar neaiškiai. Geriau žinoma apie vidinį gyvenimą. Nuolatinė minčių srovė ir nepaliaujama nuotaikų kaita daro jį gerai įžvelgiamą.

Priešingai, savo sąmone žmogus mažiausiai gali pajauti vidinę ramybę ir tylą, iš kurios ima galios visi siekimai. Visos būties ir gyvenimo Kūrėja yra Amžinoji Šviesa ir Ramybė: kurdama ji sukelia vyksmą.

Kai stengiamasi nors trumpam priartėti prie dieviškos ramybės ir tylos ir joje papūti, vidiniame gyvenime atsitinka tai, kas iš tiesų yra nuostabu. Sąmonė taip

šviesėja, lyg ją apimtų brékstančios dienos šviesa. Ir jausmų pasaulis jai tampa turiningesnis. Visi įvykiai pasirodo esą labai prasmingi. Ir tai, ką ji regi vykstant gamtoje, yra suvokiama kaip neapsakomos Išminties apraiška.

Žmogus savo esme darosi ryškesnė šviesa ir vis aiškiau suvokia esąs tikrojoje būtyje, Amžinojoje Šviesoje, anapus to, ką jam sako jusnys. Dažniausiai tai vyksta labai pamažu.

Tai aiškiai turėtų būti daroma visuose religiniuose tikėjimuose. Nepakanka vien tik išpažinti tam tikrus religijos žodžius. Apie tai kalba ir šventas žodis. Jis skelbia: „Jūs tyrinėjate Raštus, nes manote juose rasią amžinąjį gyvenimą. Tie Raštai ir liudija už mane, bet jūs nenorite ateiti pas mane, kad turėtumėte gyvenimą“ (Jn 5, 39—40).

Šis vidinis, tiesioginis atsigręžimas į Didįjį Slėpinį, Dievą, pasiaukojimas jam yra vienintelė galimybė žmogui tapti pasaulio šviesa. Todėl jau senaisiais laikais buvo patariamasi toks atsigręžimas.

Indų religijose, kaip matyti jau iš Bagavadgitos, buvo nurodomi įvairūs vidinio atsigręžimo keliai. Krikščioniškoje Evangelijoje apie tai nuolat primena labai prasmingi pasakymai. Tik reikėtų aiškiai suprasti, ką jie reiškia. Juose nekalbama tik apie kūniškų negalavimų išgydymą, ką šiandien geba daryti visų tautų stebukladariai, bet kalbama apie išsivadavimą iš prisirišimo prie jutimiškumo ir apie kilimą prie Dievo. Tai yra stebuklas, kurį Išganytojas. Dievo sūnus, žmonėms davė.

Dabar visą žmoniją apima pasiryžimas rasti Dievą savyje ir taip pasiekti šviesą savo esmėje. Ilgimasi Dieviškosios Išminties. Tačiau akivaizdus yra ir stipresnis polinkis į šviesos priešybę. Taip didėja dvasios tamsa. Todėl atsitinka daug nežmoniškų niekšiškių dalykų, žudynių, kokių dar nebuvo žmonijos istorijoje.

Dažniausiai nėra išsiaiškinama, kaip tai atsitinka. Paprastai manoma, kad dėl įvairių savo norų, geismų, polinkių į daiktiškus ir dvasinius nuodus, visokius menkaverčius dalykus žmonės patys susikuria paskatas nusikaltimams. Bet tokia nuomonė yra menkai pagrįsta. Reikėtų suprasti, kad visas gyvenimas, taip pat ir atskiro žmogaus, yra veikiamas tamsių ir šviesių jėgų ir taip tampa objektu visokių poreikių, kuriems žmogus pats pasiduoda.

Kas pakrypsta į tamsą ir jai pasiduoda, tą ji apima ir tampa visam gyvenimui žudančiais nuodais. Kitaip būna, kai žmogus pasiaukoja Praamžių šviesai ir jos gyvinančiai šilumai — Dievo išminčiai ir gerumui. Tada jis tiesiog tampa gyvybės ir šviesos šaltiniu. Prisiminkime žodžius: „Kas mane tiki... iš jo vidaus plūs gyvojo vandens srovės“ (Jn 7, 38).

Toks žmogus suvoks būti visiškai naujai. Kad ir koks svarbus jam būtų kūniškas gyvenimas, jis nesiekia ko nors gauti iš jo, tačiau nori juo skelbti savo atsiskleidusį žmoniškumą. Taip jis pasirodo esąs Kūrybos viršūnė, didžiausias jos laimėjimas. Kaip regimoji Šviesa žadina gyvybę, ją gausina ir išaukština, taip būtis žmonijos šviesos dėka irgi, tik visai kitaip gyvėja.

Baisūs dabarties atradimai rodo, kad žmogaus esmė leido kylančioms pasaulio jėgoms atitrūkti nuo sukietėjusio daiktiškumo. Atrodytų, lyg jos tarnautų tamsai ir mirčiai, o kartu ir žmogus yra tarsi įtrauktas į naikinančių kūrybos galių tarnybą. Tačiau galima pasiekti ir kitokių rezultatų.

* * *

Kaip tik kitokie rezultatai bus tik tada pasiekti, kai žmogus gerbs ir puoselės visa, kas gyva, nusigręš nuo to, kas skatina griovimą ir naikinimą ir vis labiau atsigręš į

šviesiausias jėgas. Kartu su žmogaus kitimu, kurį lemia šios jėgos, atsiranda nauja ir visame žemiškame kūrybos vyksme. Jame suveši tai, žydi ir gaiviai kvepia. Taip žmogus pasirodys esąs pasaulio šviesa, kuri žadina ir skatina gyvenimą.

Tačiau reikia dar kažko svarbaus. Žmogus, kurio esmė tampa šviesesnė, pastebi virš savęs esant dar aukštesnę šviesą ir gyvybę. Toji šviesa ir gyvybė paima jį į save. suteikia jam palaimą, kuri per jį apima ir visą būtį. Žmoguje tampa gyvos palaimos kūrėjo žodis: „Aš — pasaulio šviesa“ ir „Tai dienai atėjus, jūs suprasite, kad aš esu savo Tėve, ir jūs manyje, ir aš jumyse“ (Jn 8, 12 ir Jn 14, 20). Jam atsiduoda žmogus, kuris visa tai patiria ir kartu su juo tampa tikra gyvybe ir šviesa bei Pasaulio Šviesa.

Vydūnas, PASAULIO ŠVIESA IR ŽMOGUS. Raštai, IV t., p. 322-327
„Das Licht der Welt und der Mensch“. Vertė *Grasilda Blažienė*.
Mašinraštis gautas iš Br. Kviklio.